

Autorul în spațiul digital

Elena TÎRZIMAN

Universitatea din București, Facultatea de Litere
University of Bucharest, Faculty of Letters
e-mail: elena.tirziman@litere.unibuc.ro

The author in digital environment

Besides the internal, personal intellectual activity, the electronic environment with its new writing, reading and information communication technologies reshape the literary and scientific production process. The authors, in order to maintain full control over the achievement of their own works, have to acquire theoretical knowledge and practical skills on information, documentation and communication in the Internet network, on databases, on the publishing and presentation rules and norms specific to the digital context.

Keywords: author, editing activity, information and communication technologies, digital skills

A fi scriitor sau în sens mult mai larg, autor al unui text fie literar, profesional sau științific în timpul actual, marcat de influența fără precedent a tehnologiilor digitale, reprezintă o adevărată provocare. Scriitorul sau autorul secolului și deceniilor trecute, considerat acum tradițional, se baza pe talentul său nativ, pe abilitățile sale de informare și documentare, pe relația profesională pe care o cultiva cu editorul său. Mediul digital buversează cea mai mare parte a muncii specifice a unui autor. Tehnologiile Informației și Comunicării (TIC) prin dinamica și diversitatea lor modifică procesele de creație și difuzare a produselor de informare. Autorul, dincolo de procesele de gândire, analiză, sinteză, reflecție, redactare care sunt apanajul activităților pur intelectuale, trebuie să facă față și unor noi provocări determinate de obligativitatea utilizării unor noi instrumente de scriere, multiplicare, publicare a informației caracteristice spațiului electronic. Autorul contemporan este tot mai dependent de contextul electronic în activitățile sale cu tot ce presupune acesta.

Canalul informațional tradițional reprezentat de autor – editor – difuzor, librar – cititor suportă modificări esențiale iar actorii implicați își pot prelua o serie de atribuții care nu le sunt specifice în mediul tradițional. Se observă deja că a fi autor în mediul digital este mult mai simplu și mai ușor decât a fi autor în contextul editorial tradițional al publicațiilor tipărite. Platformele online și aplicațiile informatice diverse permit oricui să fie creator și difuzor de mesaje și informații. De asemenea, oricine dorește poate să realizeze un produs intelectual sub forma unei lucrări literare sau științifice și să o publice, în regim propriu pe internet. Facilitățile de creare, editare, difuzare sunt o ex-

plicație a ”exploziei informaționale” dar trebuie să precizăm că este vorba mai curând de o creștere cantitativă a resurselor informaționale și documentare în spațiul digital fără a fi urmată obligatoriu de o creștere calitativă la fel de spectaculoasă.

Construcția informației este un proces creativ; reprezintă rezultatul al unui proces intern de lucru, un proces intelectual și tehnologic în urma căruia rezultă un produs de informare și documentare adecvat unei nevoi precise de informare. La nivelul societății în general dar și la nivelul unei țări sau a unei regiuni sau comunități se pot observa o serie de factori care influențează nivelul creației științifice, literare sau artistice. Astfel, remarcăm: nivelul general de dezvoltare științifică, economică, socială, culturală etc. al societății care poate defini modele de existență și de dezvoltare pe care o societate le-a construit și susținut de-a lungul timpului; politicile instituționale și sectoriale care exprimă susținerea din partea autorităților a activităților științifice, educaționale și culturale; resursele informaționale, materiale, financiare și tehnologice care exprimă susținerea tangibilă a activităților intelectuale; resursele umane și factorul intelectual care au și o componentă subiectivă sau psihocognitivă și care pot exprima originalitatea și creativitatea proceselor intelectuale; factori locali și conjuncturali. Coroborați toți acești factori pot determina nivelul de dezvoltare al unei societăți, capacitatea acesteia de a se adapta și de a progresa.

Actorii construcției informației sunt: comunitățile științifice și profesionale; instituții științifice și de învățământ; instituții administrative și alte tipuri de organizații; indivizi independenți de orice tip de structură organizațională.

Autorii aparțin de regulă acestor structuri organizaționale sau instituționale care au un rol important în determinarea cadrului necesar realizării activităților științifice, tehnice sau profesionale care fac posibilă activitatea intelectuală de creare, redactare a unei lucrări sau produs informațional. Autorii din domeniul artistic, literar, muzical sau altă formă de exprimare artistică sunt în general mai puțin dependenți de o structură instituțională în etapa de creație (dar nu și în etapele de difuzare și comunicare).

Pentru a realiza o lucrare literară, profesională sau științifică sau ceea ce se consideră generic "produs al unei activități intelectuale" un autor trebuie să aibă o anumită cultură a informației adică să posede cunoștințele teoretice și competențele practice care să îi permită să identifice un subiect sau o nevoie de informare, să realizeze un plan de lucru, să realizeze documentarea specifică, să elaboreze și să redacteze lucrarea în forma finală și să o comunice prin mijlocele specifice alese. Astfel, în realizarea unei lucrări, autorul trebuie să facă față „exploziei informaționale” atât în faza de documentare când își caută sursele de informare sau de inspirație, cât și în faza de difuzare când încearcă să facă cât mai vizibilă opera sa în imensa cantitate de resurse documentare existente deja. De asemenea, manuscrisul lucrării trebuie realizat în format electronic (chiar dacă exista variante scrise de mână). De asemenea, multiplicare, difuzarea produsului intelectual final îl poate implica pe autor într-o măsură mai mare decât în modelul tradițional (poate exista și varianta ca autorul să își multiplice și să își difuzeze singur lucrările prin site sau blog propriu).

Preocupările autorului legate de realizarea și publicarea lucrărilor sale ar presupune:

- cum se scrie în context digital? (utilizarea instrumentelor electronice, a dispozitivelor specifice, a programelor informative adecvate, acumularea și dezvoltarea cunoștințelor teoretice și a competențelor necesare în documentare, regăsirea informației, redactare, corectare, utilizarea referințelor, etc). Asemenea competențe pot determina succesul sau insuccesul unui autor, integrarea acestuia într-o comunitate profesională sau științifică și pot face de multe ori diferența între autori în spațiul digital mai ales în situația în care interacționează cu publicul.

- care sunt tehnicile și metodele de muncă intelectuală în acest nou context? (cum se organizează informația, care sunt normele acceptate de redactare, etc). Evident, tehnicile și metodele de muncă intelectuală se modifică considerabil sub influența TIC. *Cultura informației* este considerată a fi disciplina care integrează aspectele teoretice și practice privind tehnicile și metodele de muncă intelectuală specifice mediului digital.

- cum se realizează interacțiunea autorului cu editorul, difuzorul, cititorii, internații prin intermediul TIC? Comunicarea tradițională aproape a dispărut și chiar și faxul este considerat demodat locul lor fiind luat comunicarea electronică prin intermediul poștei electronice a platforme-

lor de comunicare și chiar a conferințelor virtuale. Autorul are astfel posibilitatea de a fi în contact direct, în timp real cu cititorii săi și de a-și crea grupuri, de a muta comunicarea din mediul privat și semiprivat în mediul public.

- care sunt modelele de difuzare a informației? în ce măsură autorul se implică în difuzarea informației și dacă poate controla sau nu acest proces? În funcție de interesul său personal dar și de competențele dobândite, un autor poate opta pentru difuzarea propriei sale creații în regim propriu sau poate opta pentru un intermediar de tip editor sau difuzor. Pentru o arie de răspândire mai mare, pentru optimizarea costurilor și veniturilor, autorii (în special cei din domeniile științifice și profesionale) preferă canalele consacrate de publicare și difuzare.

- cum se reconfigurează rolul intermediarilor (editor, difuzor, librar) în canalul informațional? Intermediarii preiau și realizează atribuții care, în mod tradițional nu le aparțin. Nu de puține ori, editorii își asumă și distribuirea și vânzarea lucrărilor editate și astfel se pot întâlni cu difuzorii și librării pe platformele digitale specifice.

- care este statutul autorului în era digitală? Mediul digital poate ajuta autorul să dobândească o notorietate mai rapidă și mai mare decât prin mijloace tradiționale și de asemenea, marketingul digital poate ajuta sau dezavantaja un autor în raport cu ceilalți din breasla sa.

Toate aceste întrebări care definesc o problemă specifică a autorului în context digital, definesc în mare măsură aspectele legate de creația propriu-zisă a unei lucrări, de publicarea și difuzarea sa, de relația cu cititorii fără a afecta sau influența decisiv aspectul calitativ, cultural sau științific al operei realizate acesta din urmă fiind rezultatul talentului și valorii autentice a creatorului și/ sau a valorii cercetării științifice sintetizate în lucrare. Prin urmare, toate avantajele oferite de TIC unui autor trebuie privite ca facilități de care trebuie să beneficieze în îmbunătățirea muncii sale și nu ca obstacole sau bariere.

Autorul este creatorul unui produs intelectual care poate fi ficțiune, literatură științifică, tehnică, profesională. A scrie în context digital exprimă în esență același proces intelectual de construcție de sens ca urmare a unor activități de gândire și reflecție, diferența fiind dată de instrumentele și programele informatice utilizate. Instrumentele informatice utilizate de comunitățile științifice (instrumente individuale și instrumente colective) pot fi prezentate sintetic astfel: instrumente individuale de scriere și lectură (prelucrare de text, structurare generică, gestionarea resurselor informaționale proprii și documentare, scriere hipertextuală); instrumente de adnotare personale și colective (partajarea resurselor); instrumente de editare web personale și colective (crearea de site-uri web, scriere colectivă, editarea de site-uri web, jurnal rapid sau blog).

Forme de exprimare electronică sunt considerate a fi în literatura de specialitate: literatura digitală sau cyberliteratură-

ra; site-uri literare, blog-ul, comunitățile virtuale. Creația digitală a unui autor sau opera sa digitală poate avea caracteristici diferite în funcție de modalitatea tehnică de realizare precum și de modalitatea de difuzare. Poate fi o prezentare identică cu forma tipărită; poate fi prezentare hypertextuală; integrare de resurse heterogene (text, imagini, video, multimedia) într-o interfață unitară. Se poate vorbi de roman multimedia, hyperroman, nuvelă hypertext, folieton hypermedia, mail-roman. Autorul unui produs intelectual poate să-și difuzeze rezultatul parțial sau final pe un site propriu – site de autor; poate participa la realizarea de site-uri colective sau comunitatea științifică alege să publice rezultatele cu ajutorul unui editor.

Mediul digital oferă o serie de avantaje pentru autori. În primul rând, le pune la dispoziție o serie de facilități care să le permită documentarea pe subiectele de interes, instrumente și aplicații informatice necesare în activitățile de redactare și de comunicare. Autorii își pot crea și administra un spațiu personal în mediul virtual, sub forma site-ului personal sau al blogului prin intermediul căruia pot menține contactul cu cititorii, pot publica în regim autonom diversificându-și astfel modalitățile de manifestare literară sau artistică. Utilizarea blogurilor pentru publicare poate fi un avantaj mai ales pentru autorii neconsacrați care sunt acceptați destul de greu de către edituri. În al doilea rând, digitizarea fluidizează comunicarea între autor și editor. Autorul se poate implica mai ușor în realizarea lucrărilor sale în forma finală. În cazul cărților electronice (ebook), editarea se poate realiza pe parcursul redactării sau autorul poate interveni pe parcursul editării luând în considerare opiniile cititorilor și făcând modificările și ajustările solicitate sau semnalate.

Nivelul de competență în utilizarea internetului și a programele și tehnologiilor digitale aferente precum și modalitățile și măsura în care se interacționează cu cititorii, diferențiază autorii în mediul internet. Regăsim autori mai puțin experimentați în utilizarea spațiului digital care utilizează avantajele oferite de acesta în mod limitat, în principal pentru publicarea lucrărilor dar fără a relaționa cu cititorii și fără a se implica prea mult în promovarea și difuzarea lor. De asemenea regăsim autori pentru care internetul este un sprijin important în realizarea și promovarea lucrărilor lor dar întreaga activitate creativă se bazează pe modelele consacrate de editare și publicare. Un asemenea autor, utilizează spațiul digital pentru a explora posibilitățile oferite de acesta în dezvoltarea de noi metode de documentare, scriere și redactare, publicare și promovare sau pentru a realiza proiecte colective cu alți autori. Formatul digital al lucrărilor sale susține și promovează formatul tipărit. Se întâlnesc și autori care posedă în mare măsură cunoștințele teoretice și competențele practice pentru a scrie în format electronic și pentru ași publica și difuza lucrările în rețea. Asemenea autori scriu cu ușurință indiferent de particu-

laritățile mediului digital, stabilesc și mențin legătura cu cititorii lor prin intermediul rețelelor, sunt vizibili și prin opinii, comentarii, intervenții referitoare la anumite fapte, evenimente sau alte lucrări (ar putea fi cazul autorilor din presă). Pentru un asemenea autor, publicarea și prezența în spațiul digital sunt mai importante decât metodele tradiționale de editare, publicare și difuzare.

Autorul contemporan are la îndemână spațiul digital care îi poate fi prieten și ajutor sau pe care îl poate considera ostil în funcție de măsura în care ajunge să îl înțeleagă, să îl cunoască și să îl utilizeze în vederea împlinirii scopului său.

Bibliography:

L'auteur au temps du numérique. Paris: Hadopi, Edition des Archives Contemporaines, 2010, ISBN 978.281.3000.880. pp. 3- 7. Disponibil la: <http://labs.hadopi.fr/sites/default/files/ressource/4967/files/auteurtempsnumeriqueld.pdf>. Disponibil pe Google books [accesat 24.09.2016]

Bolle, Aurélie; ROUX, Marie-Christine; Rouxel, Virginie. *Pratique d'éditeurs: 50 nuances de numérique*. Etude réalisée par le MOTif et le Labo de l'édition. Paris : 2014. Disponibil la: <http://www.enssib.fr/bibliotheque-numerique/documents/64792-pratiques-d-editeurs-50-nuances-de-numerique.pdf> [accesat la 24.09.2016].

Broudoux, Evelyne. *Outils informatiques d'écriture et de lecture : nouvelles conditions au «devenir auteur»*. Colloque « écritures en ligne : pratiques et communautes » -, Nov 2003, Rennes II, le 26 septembre 2002. Archive ouverte pluridisciplinaire HAL. Id: sic00000796 <http://archivesic.ccsd.cnrs.fr/sic00000796> [accesat 24.09.2016]

Creation et Internet. Rapport au Ministre de la Culture et de la Communication, Paris, 2010, pp. 3-12. Disponibil la: <http://www.enssib.fr/bibliotheque-numerique/notices/48088-creation-et-internet> [accesat la 24.09.2016].

Le Coadic, Yves- François *La Science de l'Information*. Paris: Presses Universitaires de France, 2004.

Livre numérique et terminaux: de lecture, quels usages ? – note d'analyse/ Hadopi Département Recherche, Etudes et Veille (DREV), 2015. p.1. Disponibil la: <http://www.hadopi.fr/sites/default/files/Note%20d%27analyse%20%C3%A9tude%20livre%20Hadopi.pdf> [accesat la 24.09.2016]

Jahjah, Marc. Autopublication: vers une mise à l'écart progressive des éditeurs? In : *La chaîne du livre à l'ère du numérique*. DOSSIER par La Rédaction INAGLOBAL, 2011. Disponibil la : <http://www.inaglobal.fr/edition/article/autopublication-vers-une-mise-l-ecart-progressive-des-editeurs?tq=5> [accesat la 24.09.2016]

Țirziman, Elena. *Organizarea și regăsirea informației / Organization and Retrieval of Information*, Târgoviște: Editura Bibliotheca, 2016, (Colectia Universitaria – Informare si Comunicare), ISBN:978-606-772-085-3.